

ANALIZA CLUSTERELOR DIN REGIUNEA DE NORD-VEST A ROMÂNIEI

Alina Natalia POP

Universitatea Tehnică, Centrul Universitar Nord, Dep. de Științe Economice și Fizică, Cluj-Napoca, România

*Autorul corespondent: Pop, Alina Natalia, alinanataliapop@gmail.com

Rezumat. *Clusterelor joacă un rol important, la nivel regional, în operaționalizarea strategiilor de modernizare inteligentă. Clusterelor pot orienta cunoscute ramuri în vârful competitivității dinamice, alături de o concurență semnificativă. Fiecare regiune este un complex de rețele interconectate prin activități și procese diverse realizate de resursa umană în vederea atingerii anumitor obiective, iar această dezvoltare acumulează prin prisma aglomerărilor urbane un potențial inovativ semnificativ integrând capitalul uman, tehnologia, politica, cultura, economia prin centrele de cercetare, universități, industrii, colaborări internaționale, devenind centre administrative. Promovarea inovației, prosperitatea națională, dezvoltarea economică regională contribuie la succesul clusterelor. Firmele de succes au reușit să însușească organizațiilor o orientare antreprenorială spre asumarea riscurilor, proactivitate, inovativitate generând oportunități, exploatând potențialul lor de generare de valori, de a construi și menține relații de acces spre alte firme care dezvoltă un personal cu o înaltă calificare profesională.*

Cuvinte cheie: *cluster, dezvoltare regională, competitivitate, inovare*

Introducere

Clusterelor sunt studiate de numeroși cercetători din diferite domenii, economiști, oameni de știință, practicieni în afaceri, care au tendința de a aborda fenomenul în mod diferit, adăugând terminologiile specifice, conducând la o interschimbabilitate și delimitarea conceptului de cluster. Se subliniază importanța caracteristicilor la nivel de firmă și relațiile de mediu pentru a percepe oportunități la nivel de grup, pentru a mobiliza resursele și a susține avantajele competitive pe termen lung. Deși realitatea poate fi măsurată în mod obiectiv, aceasta este supusă unei schimbări continue, în timp ce faptele, teoriile, explicațiile sunt alese conform propriei credințe și înlocuite atunci când produc mai bine rezultatele anticipate sau dorite, dar dintr-o perspectivă pragmatică există mai multe teorii și explicații care au un sentiment de adevăr în ele, fiind modelate sau modelând mediul resurselor umane în cadrul clusterului.

Importanța și dezvoltarea clusterului

Clusterelor apar sub diferite forme și dimensiuni, găzduind toate tipurile de industrii, în diferite etape ale ciclului de viață influențând performanța firmelor.

Prin prisma acestui concept de cluster, organizațiile se dezvoltă împreună cu economiile regionale. Încă din 1920 Alfred Marshall a constatat că există o interconectare între forța de muncă, furnizori și informație, cunoștințe în spațiul economic londonez.

Clusterelor permit întreprinderilor noi oportunități de valorificare a capitalului uman, financiar și de cunoștințe prin dinamica economiei globale, a transformării ideilor, oportunităților, așteptărilor intelectuale în valoare tangibilă.

Clusterelor se constituie ca un factor facilitator, creator de sinergii, major pentru multe din dezvoltările ulterioare:

- diviziunea și specializare muncii,
- apariția unui mare număr de rețele de furnizori,
- apariția de agenți care se ocupă cu comerțul la distanță în piața internă și/sau externă,
- apariția furnizorilor de servicii specializate,

- materializarea unui rezervor de forță de muncă specializată și de lucrători cu abilități specializate și formarea de asociații ale proceselor economice.

Ca factor relativ la competitivitatea companiilor locuate în cluster se introduce conceptul de „eficiență colectivă” datorat economiilor externe și a acțiunilor comune. Combinația dintre economiile externe și cooperarea activă definește gradul de eficiență colectivă a unui cluster și potențialul acestuia de a realiza dinamic creșterea IMM-urilor.

Primordial este rolul relațiilor din cluster, verticale și orizontale care generează eficiență colectivă.

Startul procesului de clusterizare este determinat de externalitățile pozitive și de concurența la nivel de firme rivale, ce îi constrânde să fie inovativi, să creeze noi produse, noi tehnologii, să se perfecționeze continuu, stimulând cercetarea-dezvoltarea, dezvoltând noi abilități profesionale, calificări noi spre noi idei de afaceri, noi oportunități de evoluție și competitivitate.

Fiecare membru al clusterului este antrenat să dezvolte o viziune unitară, un program de implementare a aspirațiilor, a nevoilor acestora și să coopereze pentru atingerea țintelor impuse în procesul de clusterizare.

Modelul ”Cluster Initiative Performance Model” (CIPM) se bazează pe patru componente, legate de cadrul economic, politic, social la nivel național, procesul de dezvoltare cu efect asupra performanței și obiectivele inițiale ale clusterului, urmând ca fiecare să cuprindă o serie de alți factori care să conducă la clusterizare.

Inițiativele de formare a clusterelor cuprind o serie de obiective, unele pot fi comune, altele mai rare și sunt grupate în șase segmente principale [1], așa cum sunt prezentate în Figura nr. 1:

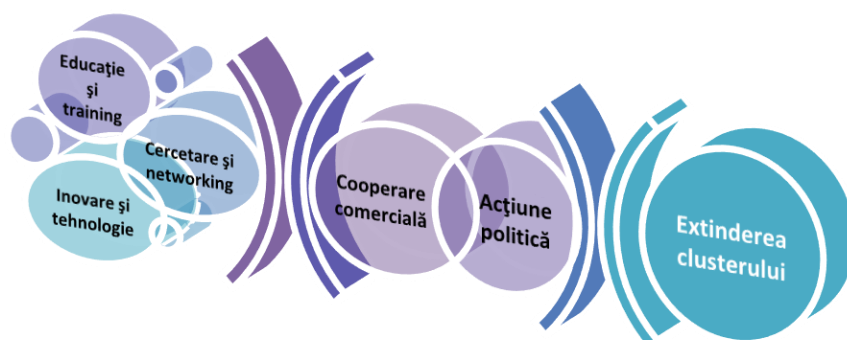

Figura 1. Clasificarea obiectivelor inițiativelor formării clusterelor

Sursa: adaptat după GCIS (2003)

Se impun trei aspecte importante pentru succesul clusterului, și anume:

- strategie clară pentru a-și selecta obiectivele în vederea monitorizării impactului clusterului în timp;
- dezvoltarea unei abordări organizaționale și operaționale prin combinarea elementelor generice;
- modernizarea mediului de afaceri microeconomic pentru a-și dezvolta întregul potențial.

Stabilirea obiectivelor și monitorizarea performanței clusterului diferențiază structural clusterelor de alte instituții și crează o provocare unică pe care acestea trebuie să le stăpânească pentru a obține cel mai mare impact, în timp ce pentru competitivitate, totul contează.

În urma studiilor efectuate asupra analizei poziției competitivității clusterului s-a constatat că unele abordează creșterea profitului clusterului la nivel regional prin activități de relații publice și atunci ar putea exista posibilitatea ca acestea să nu se concentreze pe domenii cu cea mai mare pârghie și să obțină un impact mai mic asupra competitivității acestora datorită unui portofoliu de obiective prea restrânse sau prea largi pentru o direcție generală [2].

La nivelul regiunii de Nord-Vest a României se întâlnesc 8 cluster care sunt înregistrate în cadrul Ministerului Economiei care își desfășoară activitatea în domeniile industriei agroalimentare, lemnului și mobilei, industriilor creative, IT, energiei regenerabile și a materialelor, acestea generând afaceri de succes în această regiune. În cadrul cercetării clusterelor s-au identificat modele de bună practică națională și internațională, punând în evidență varietatea metodelor practice ale clusterelor.

Raportările implementării clusterelor, conduc la transformări de oportunități, dezvoltări inteligente și sustenabile regional. S-a analizat situația din România a clusterelor și a factorilor de dezvoltare a acestora, cum ar fi implicarea resursei umane specializate, identificarea tendințelor și a perspectivelor de dezvoltare pe plan național și regional, promovarea unor exemple de bune practici. Se poate spune că un rol esențial se reflectă asupra proceselor de competitivitate economico-socială, crearea premiselor dezvoltării sustenabile, diminuarea decalajelor dintre regiuni, dar și a potențialului creativ, inovativ a resurselor componente.

Potrivit lui Porter, cheia succesului competitiv este strategia.

În analiza clusterelor/polilor de competitivitate, trebuie urmărite:

- Implicarea unui număr cât mai mare de actori în relația la nivel regional și național;
- Identificarea și atragerea resurselor financiare existente;
- Integralitatea conceptelor: pol de excelență, cluster, pol de competitivitate și pol de creștere urbană care oferă un punct de reper în analiza acestora.

Promovarea clusterelor la nivel național se realizează prin Asociația Clusterelor din România care este membru fondator al Alianței Europene a Clusterelor, în timp ce Direcția de Politici Industriale și Competitivitate, coordonează socialmente clusterele, dar și Asociația Națională a Clusterelor din România care elaborează diverse strategii naționale pentru dezvoltarea acestora.

CLUSTERO are în componența sa un număr de 47 de cluster care din totalul de 76 care existau la 1 aprilie 2020 prin care se aduce în prim plan bunele practici ale membrilor implicați și reprezentarea la nivel european și internațional, dar și național a clusterelor din țara noastră.

La nivelul regiunii de Nord-Vest se remarcă anumite sectoare care vor genera valoare adăugată în industria lemnului și a mobilei, industria alimentară, industria autovehiculelor, industria textilă, IT, industrii creative, industria energiei regenerabile și a materialelor de construcții, generând produse variate cu valoare adăugată ridicată prin investiții stabilite în baza strategiei de specializare inteligentă.

În continuare sunt prezentate efectele asupra elementelor esențiale ale clusterului [3-4]:

A. Rezultate asupra competitivității firmelor

- Accesul mai bun la resurse de forță de muncă și la furnizori de inputuri
- Complementaritățile
- Acces la servicii, instituții, bunuri publice și infrastructură specializată
- Accesul la informațiile specializate
- Motivare ridicată, oportunități de măsurare și comparare a performanței

B. Rezultate asupra activității de inovare

- Ameliorarea abilității firmelor de a percepe oportunitățile în materie de inovare
- Crearea posibilității de a fi în permanent contact cu numeroase firme furnizoare și instituții
- Crearea unui mediu competitiv
- Înlăturarea experimentării la costuri mai reduse

C. Rezultate asupra formării unor noi companii

- Specializarea
- Potențialii investitori
- Disponibilitatea furnizorilor
- Barierele la intrare sunt mai scăzute
- Instituțiile financiare locale

D. Rezultate asupra costurilor de tranzacție

- Reducerea costurilor de tranziție prin realizarea unor consorții specializate, accesarea de servicii specializate, participarea în rețele informaționale, schimb de informații, stabilirea unor legături de muncă între școli- universități pentru a crea o punte la nivel de cluster.

În continuare sunt prezentate proiectele de dezvoltare prin Strategia de Dezvoltare Integrată 2016-2023 la nivelul regiunii de Nord-Vest:

- Creare centru regional de training, testare și certificare în ITC, centru regional servicii IT, centre de specializare în TIC (Institut pentru matematică aplicată, institut pentru inginerie de proces asistată de computer, institut de informatică), UBB, UTCN, Cluj IT Cluster, ARIES Transilvania, iTechtransilvania, alți actori privați / alte universități;
- Stimularea procesului de transfer tehnologic între mediul academic și cel de afaceri, prin susținerea entităților interesate: universități, clustere, alte entități cu inițiative în a dezvolta centre de transfer tehnologic/oficii de legătură, UBB, CL Cluj-Napoca, CJ Cluj, clustere, universități și alte entități interesate;
- Crearea unor infrastructuri deschise pentru cercetare și inovare în domeniul materiale noi și acoperiri funcționale prin UTCN, UBB, Cluster Mobilier Transilvan
- Crearea unor infrastructuri deschise pentru cercetare și inovare, AgroTransilvania Cluster, Universități, alte entități interesate.
- Realizarea unui centru regional de training e-health având integrată o platform tehnologica inovativa bazata pe aplicatii de realitate virtuala UTCN / UBB / UMF Actori privați / clustere în domeniul IT
- Dezvoltarea de competențe pentru parcul industrial prin construire de școală profesională și ateliere UBB, clustere regiune

Concluzii

Pe o piață în care resursele umane, financiare sunt atrase și conduse spre regiunile cele mai prospere, cu atât se aduce în prim plan rolul clusterelor, specializarea geografică și aceasta devine mai globală, iar investițiile în ultima perioadă se îndreaptă spre instituții de cercetare competitive, furnizori specializați, forță de muncă calificată, experiență, o infrastructură corespunzătoare, capital, motivare și avantaje competitive.

Clusterelor inovative oferă o multitudine de avantaje la nivel de piață, oferind o flexibilitate organizatorică în funcție de strategia clusterului, de cerințele pieței, de interconexiunea dintre firme.

Clusterul este mediul excelent de a face cunoscut sub aceeași marcă a unui număr cât mai mare de organizații, pe baza politicilor comune de marketing, de valorizare a competențelor și resurselor comune, dar și oferirea unor circumstanțe favorabile companiilor noi pe piață de a participa la activități comune care să informeze, să pregătească, să se dezvolte și să realizeze produse/ servicii care să propulseze afacerea.

Succesul regional la nivel de țară are ca suport perfecționarea ofertei, dezvoltarea domeniilor cheie pentru obținerea avantajului competitive, în circumstanțele în care competiția globală s-a rafinat de la cea între organizații la nivel regional, conducând la succesul economic.

Referințe

1. SOLVELL, O., LINDQVIST, G., KETELS, C., *The Cluster Initiative Greenbook*, Stockholm, Bromma tryck AB, 2003.
2. COSNITA, D., GUTH, M., *Clusters and Potential Clusters in Romania - A Mapping Exercise*, 2010.
3. TANȚĂU, A., *Ghid de bună practică pentru clustere și rețele de firme*, 2011.
4. PORTER, M. E., *On competition, updated and expanded edition*, Boston Harvard Business School Press, 2008.